

Күләш – табиғи қарапайым, сонымен бірге өте тартымды адам болатын. Оны бір көрген адам тағы көргісі келіп тұратын.

Ол Қали (Байжанов), Әміре (Қашаубаев), Жүсіпбек (Елебеков) сияқты табиғи әнші болатын. Және ол басынан аяғына дейін музыкалық адам болатын. Күләшта ұлттық қасиет қанымен, жанымен бірігіп кеткен әнші болатын.

Ал Ажар, Сара, Жібектермен шыққанда артист деген ойыңа келмейтін, солардың тура өзін көріп тұрғандай боласың. Артист сахнада өзін ұмыттырып жіберсе, ол оның нағыз артистігі, оған әркім жете бермейді.

«Ұлттық дауыс» деуге болатын болса, Күләштің даусы – сол. Ол сахнаға шыққанда мен үшін қазақтың домбырасы, қобызы шыққандай болады.

Мен ол кісімен концертке көп қатыстым. Мәскеудің демалыс паркінде ашық сахнада бір концерт бергеніміз бар. Мен I бөлімде, Күлекең II бөлімде.

Концерттен кейін сахна сыртына бір кемпір келді, ескі интеллигент екені жүріс-тұрысынан, киімінен, сөйлеу мәнерінен де көрініп тұр. Маған келіп: «Сен жақсы айттың, Еуропа мәнері сезіледі. Ана қыз да жақсы айтады екен, даусы ашық. Сен оған өзіңнің оқуыңды, мәнеріңді неге үйретпейсің? Үйрет оған», – дейді. Мен Күләшқа ән салуды үйретуім керек!.. (осы жерде Кәукен Кенжетаев күліп жіберді).

Бірақ сен мені оның өзіне ертіп баршы, өзім алғысымды айтайын. Жақсы айтты, өте жақсы айтты, соны айтайын, – деп өтінді.

Кемпірдің музыкадан хабары бар, сауатты тыңдаушы екені көрініп тұр. Еуропа мәнері болмаса да, Күләштің ән айту мәнеріне қатты сүйсініп тұрды. Ол Күләштің музыкалылығы деп түсінемін.

Күләшта көкірек жоқ еді. Оның қарапайымдығы барлық жерде көрінетін.

Күләштан мен өмір оқуын көп алдым. Халықпен өзіңді қалай ұстау, қалай жүру, қалай сөйлесу дегендей.

Бірде Қарағандыда концерт бердік. Қарағандыда гүл жоқ қой, біреу кәдімгі даланың гүлдеп тұрған шөбін әкеп берді.

Концерттен шыққан соң Күләшқа машина келіп тұр екен. «Жүр, Кәукен», – деді. Машинаға жете беріп әлгі «гүлді» лақтырып тастайын дегенімде, Күләш шап беріп қолымнан ұстай алды. «Бұлай болмайды, олар саған шын ниетімен, қымбат гүл деп берді. Солай қабылдау керек. Халықтың ниетін үлкен, кіші, арзан, қымбат» деуге болмайды, деді.

Халықтың қаймағы ғой олар – алғашқы театрды жасаушылар. Артист «мен мынаны білмейтін едім» демеу керек. Қазіргі синтездік өнер дегеніміз оларда о бастан бар болатын.

Күләшта қызғаншақтық жоқ еді, ол өзінен кейінгілерді бірге сүйреп жүретін.

Күләш сахнада таза, өте ұқыпты болатын. Сахналық тазалық – киім, грим, бас-аяғының толық үйлесімі. «Бір ғана дауыс болса жетті, қалғанына кім қарайды» деген ұғым жоқ болатын.

Біз ойынға 2-2,5 сағат ерте келетінбіз. Ол Күләш, Құрманбек, Әукеңдерден (Әнуарбек Үмбетбаев) қалған тәртіп.

Әукең өзі 2 сағат ерте келіп, киініп алып, сонан соң басқаларды қарап отыратын. «Ана жерің олай емес, мына жеріңді жөнде», – деп бақылап отыратын. Әукең «Жалбырда» Қайрақпайды ойнады. Сол Қайрақпайдың жыртық тымағы мен жыртық-тесік етігі болатын. Екі етігі екі түрлі, құрау-жамауын адам ажыратып болмайды, тымағының қай жері жыртық, қай жері жамау екенін түсіну мүмкін емес. Сол етігі мен тымағын Әукең қалай әлпештейтін. Киіп алған соң айнаға қарап, олардың жыртығы шынайы ма, әбден байқайтын. Ал ойын біткен соң, оларды еппен шешіп, әдемілеп бүктеп, орап, белінен буып, қадірлі бір реликвиядай сақтайтын. Олардың жай-күйінен Әукеңнің көңіл-күйі сезілетін. Басқаларға да соны, яғни өз өнеріне керек нәрселерді құрметтеуді міндетқылып жүретін.

Ол кезде артистер ойынға дайындалып жатқанда көлденең шу, айқай жоқ. Әркім ерте келіп, киініп, гримін салып, «тойға баратындай» дегендей дайындалып отыратын. Қазір біздің арамызда костюмнің түймесін өзі салмайтын артистер кездеседі. Манекен сияқты қақиып тұрады, ол киім өзіне қонып тұр ма, келісе ме – онда жұмысы жоқ. Костюмер киіндіреді, сол бетімен сахнаға шығады.

Ал біз көрген Күләш, Құрекең, Әукең, Қанекендер, одан соң өзімізде ол жоқ. Ол кезде артистер әшекейді өздері сатып алатын, үкі деген көрінсе, қуып кететін. Киімді де өздері тіккен кездер болатын.

Күләш өте қарапайым адам еді дедім ғой. Ол – адамша сөйлесуге болатын, шай ішуге болатын қарапайым адам болатын. Киім киісі де ерекше. Үнемі ұзын киеді, шашын өріп, айналдыра түйіп қояды.

Ал сол қарапайым адам сахнада қалай өзгереді дейсіз? Егер сахнаға шыққан артисті соның өзі деп танып отырсаң, ол артистке абырой емес. Егер сахнадан Шегені, Бекежанды, Ажарды көріп отырғаныңа сеніп отырсаң, міне, сол – мұрат. Нағыз артист өзін ұмытып кетеді, ұмыттырып жібереді. Күләш – сол еді. Қазір біз даусы бар адамдарды оқытып әкеліп, күнде тепкілеп дайындап жүреміз. Ал оларды Құдай сахнаға әдейі жаратқандай еді ғой...

«Қыз-Жібекте» мен Бекежанмын. Төлегеннің өлгенін естігенде Күлекең ол қолын көтеріп тұрып, аспанға қарап, екі көзінен жасы мөлдіреп тұрып қарғағанда жүзіне қарау мүмкін емес болатын. Мен тізерлеп тұрып: «Үрім-бұтақ зәу-затың мендей болып зарласын, қайғырып қалсаң далада, қасыңа досың бармасын...» деген қарғысты естігенде, төбе-құйқам шымырлап, жерге сіңіп бара жатқандай болатынмын. Әне, нағыз талант деген сол.